

zhōu yì shàng jīng
周易·上经

qián guà dì yī
乾卦第一

☰ qían xià   qían shàng
乾下 乾上

○乾，元亨利贞。

chū jiǔ   qián lóng   wù yòng
○初九，潜龙勿用。

jiǔ èr   xiàn   lóng zài tiān   lì jiàn dà rén
○九二，见龙在田，利见大人。

jiǔ sān   jūn zǐ zhōng rì   qián qián   xī tì ruò lì   wú jiù
○九三，君子终日乾乾，夕惕若厉，无咎。

- jiǔ sì   huò yuè zài yuān   wú jiù
○九四，或跃在渊，无咎。
jiǔ wǔ   fēi lóng zài tiān   lì jiàn dà rén
○九五，飞龙在天，利见大人。
shàng jiǔ   kàng lóng yǒu huǐ
○上九，亢龙有悔。
yòng jiǔ   xiàn   qún lóng wú shǒu   jí
○用九，见群龙无首，吉。

tuàn yuē   dà zāi qiányuán   wàn wù zī shǐ
○《象》曰：大哉乾元！万物资始，
nǎi tǒng tiān   yún xíng yǔ shī   pǐn wù liú xíng   dà
乃统天。云行雨施，品物流形。大
míngzhōng shǐ   liù wèi shí chéng   shí chéng liù lóng   yǐ
明终始，六位时成。时乘六龙，以
yù tiān   qián dào biàn huà   gè zhèng xìng mìng   bǎo hé
御天。乾道变化，各正性命。保合
tài hé   nǎi lì zhēn   shǒu chū shù wù   wàn guó xián
大和，乃利贞。首出庶物，万国咸
níng
宁。

xiàng yuē   tiān xíng jiàn   jūn zǐ yǐ zì qiáng
○《象》曰：天行健，君子以自强
bù xī
不息。

qián lóng wù yòng yáng zài xià yě xiàn lóng
潜龙勿用，阳在下也。见现龙
zài tián dé shī pǔ yě zhōng rì qián qián fǎn fù
在田，德施普也。终日乾乾，反复
dào yě huò yuè zài yuān jìn wú jiù yě fēi lóng
道也。或跃在渊，进无咎也。飞龙
zài tiān dà rén zào yě kàng lóng yǒu huǐ yíng bù
在天，大人造也。亢龙有悔，盈不
kě jiǔ yě yòng jiǔ tiān dé bù kě wéi shǒu yě
可久也。用九，天德不可为首也。

◎《文言》曰：元者，善之长也；亨
者，嘉之会也；利者，义之和也；贞
者，事之干也。君子体仁，足以长
人；嘉会，足以合礼；利物，足以和
义；贞固，足以干事。君子行此四德
者，故曰：“乾，元 亨 利 贞。”

◎初九曰“潜龙勿用”，何谓也？

zǐ yuē lóng dé ér yǐn zhě yě bú yì hū shù
子曰：“龙德而隐者也。不易乎世，
bù chéng hū míng dùn shì wú mèn bù jiàn shì ér wú
不成乎名。遁世无闷，不见是而无
mèn lè zé xíng zhī yōu zé wéi zhī què hū qí bù
闷。乐则行之，忧则违之，确乎其不
kě bá qiǎnlóng yě
可拔，潜龙也。”

jiǔ èr yuē xiàn lóng zài tián lì jiàn dà
九二曰“见现龙在田，利见大
rén hé wèi yě zǐ yuē lóng dé ér zhèng zhōng
人”，何谓也？子曰：“龙德而正中
zhě yě yōng yán zhī xìn yōng xíng zhī jǐn xián xié cún
者也。庸言之信，庸行之谨，闲邪存
qí chéng shàn shù ér bù fá dé bó ér huà
其诚，善世而不伐，德博而化。
yì yuē xiàn lóng zài tián lì jiàn dà rén
《易》曰：“见现龙在田，利见大人。”
jūn dé yě
君德也。”

jiǔ sān yuē jūn zǐ zhōng rì qián qián xī tì
九三曰“君子终日乾乾，夕惕
ruò lì wú jiù hé wèi yě zǐ yuē jūn zǐ
若厉，无咎”，何谓也？子曰：“君子

jìn dé xiū yè zhōng xìn suǒ yǐ jìn dé yě xiū
进德修业。忠信，所以进德也；修
cí lì qí chéng suǒ yǐ jū yè yě zhī zhì zhì
辞立其诚，所以居业也。知至至
zhī kě yǔ jǐ yě zhī zhōngzhōng zhī kě yǔ cún yì
之，可与几也；知终终之，可与存义
yě shì gù jū shàng wèi ér bù jiāo zài xià wèi ér
也。是故居上位而不骄，在下位而
bù yōu gù qián qián yīn qí shí ér tì suī wēi wú
不忧。故乾乾因其时而惕，虽危无
jiù yǐ
咎矣。”

jiǔ sì yuē huò yuè zài yuān wú jiù hé wèi
九四曰“或跃在渊，无咎”，何谓
yě zǐ yuē shàng xià wú cháng fēi wéi xié yě
也？子曰：“上下无常，非为邪也；
jìn tuì wú héng fēi lí qún yě jūn zǐ jìn dé xiū
进退无恒，非离群也。君子进德修
yè yù jí shí yě gù wú jiù
业，欲及时也，故无咎。”

jiǔ wǔ yuē fēi lóng zài tiān lì jiàn dà rén
九五曰“飞龙在天，利见大人”，
hé wèi yě zǐ yuē tóng shēng xiāng yìng tóng qì
何谓也？子曰：“同声相应，同气

xiāng qiú shuǐ liú shī huǒ jiù zào yún cóng lóng
相求。水流湿，火就燥。云从龙，
fēng cóng hǔ shèng rén zuò ér wàn wù dù běn hū
风从虎；圣人作，而万物睹。本乎
tiān zhě qīn shàng běn hū dì zhě qīn xià zé gè cóng
天者亲上，本乎地者亲下。则各从
qí lèi yě
其类也。”

shàng jiǔ yuē kàng lóng yǒu huǐ hé wèi yě
上九曰“亢龙有悔”，何谓也？
zǐ yuē guì ér wú wèi gāo ér wú mǐn xián rén zài
子曰：“贵而无位，高而无民，贤人在
xià wèi ér wú fǔ shì yǐ dòng ér yǒu huǐ yě
下位而无辅，是以动而有悔也。”

qián lóng wù yòng xià yě xiàn lóng zài tián shí
◎ 潜龙勿用，下也；见现龙在田，时
shè yě zhōng rì qián qián xíng shì yě huò yuè zài
舍也；终日乾乾，行事也；或跃在
yuān zì shì yě fēi lóng zài tiān shàng zhì yě kèng
渊，自试也；飞龙在天，上治也；亢
lóng yǒu huǐ qióng zhī zāi yě qián yuán yòng jiǔ tiān
龙有悔，穷之灾也；乾元用九，天
xià zhì yě

qián lóng wù yòng yáng qì qián cáng xiàn lóng zài
◎ 潜龙勿用，阳气潜藏；见田龙在
tiān tiān xià wén míng zhōng rì qián qián yǔ shí xié
田，天下文明；终日乾乾，与时偕
xíng huò yuè zài yuān qián dào nǎi gé fēi lóng zài tiān
行；或跃在渊，乾道乃革；飞龙在天，
nǎi wèi hū tiān dé kàng lóng yǒu huǐ yǔ shí xié jí
乃位乎天德；亢龙有悔，与时偕极；
qián yuán yòng jiǔ nǎi jiàn tiān zé
乾元用九，乃见天则。

qián yuán zhě shǐ ér hēng zhě yě lì zhēn zhě
◎ 乾元者，始而亨者也；利贞者，
xìng qíng yě qián shǐ néng yǐ měi lì lì tiān xià bù
性情也。乾始，能以美利利天下，不
yán suǒ lì dà yǐ zāi dà zāi qián hū gāng jiàn
言所利，大矣哉！大哉乾乎！刚健
zhōng zhèng chún cuì jīng yě liù yáo fā huī páng tōng
中正，纯粹精也；六爻发挥，旁通
qíng yě shí chéng liù lóng yǐ yù tiān yě yún xíng yǔ
情也；时乘六龙，以御天也；云行雨
shī tiān xià píng yě
施，天下平也。

jūn zǐ yǐ chéng dé wéi xìng rì kě jiàn zhī xìng
◎ 君子以成德为行，日可见之行

yě qián zhī wéi yán yě yǐn ér wèi xiàn xìng ér
也。潜之为言也，隐而未见，行而
wèi chéng shì yǐ jūn zǐ fú yòng yě
未成，是以君子弗用也。

jūn zǐ xué yǐ jù zhī wèn yǐ biàn zhī kuān yǐ
君子学以聚之，问以辩之，宽以
jū zhī rén yǐ xíng zhī yì yuē xiàn lóng zài
居之，仁以行之。《易》曰“见田龙在
tiān lì jiàn dà rén jūn dé yě
田，利见大人”，君德也。

jiǔ sān chóng gāng ér bù zhōng shàng bù zài tiān
九三重刚而不中，上不在天，
xià bù zài tiān gù qián qián yīn qí shí ér tì suī wēi
下不在田，故乾乾因其时而惕，虽危
wú jiù yǐ
无咎矣。

jiǔ sì chóng gāng ér bù zhōng shàng bù zài tiān
九四重刚而不中，上不在天，
xià bù zài tiān zhōng bù zài rén gù huò zhī huò
下不在田，中不在人，故或之。或
zhī zhě yí zhī yě gù wú jiù
之者，疑之也，故无咎。

fú dà rén zhě yǔ tiān dì hé qí dé yǔ rì
夫大人者，与天地合其德，与日

yuè hé qí míng yǔ sì shí hé qí xù yǔ guǐ shén hé
月合其明，与四时合其序，与鬼神合
qí jí xiōng xiān tiān ér tiān fú wéi hòu tiān ér fèng
其吉凶。先天而天弗违，后天而奉
tiān shí tiān qiè fú wéi ér kuàng yú rén hū
天时。天且弗违，而况于人乎？
kuàng yú guǐ shén hū
况于鬼神乎？

kàng zhī wéi yán yě zhī jìn ér bù zhī tuì zhī
亢之为言也，知进而不知退，知
cún ér bù zhī wáng zhī dé ér bù zhī sàng qí wéi
存而不知亡，知得而不知丧。其唯
shèng rén hū zhī jìn tuì cún wáng ér bù shí qí
圣人乎！知进退存亡，而不失其
zhèng zhě qí wéi shèng rén hū
正者，其唯圣人乎！

kūn guà dì èr

坤卦第二

☰ kūn xià kūn shàng
☷ 坤下 坤上

○ 坤，元亨，利牝马之贞。君子有攸

wǎng xiān mí hòu dé zhǔ lì xī nán dé péng dōng bēi
往，先迷，后得主，利。西南得朋，东北
sàngpéng ān zhēn jí
丧朋，安贞吉。

tuàn yuē zhì zài kūn yuán wàn wù zī shēng
◎《彖》曰：至哉坤元！万物资生，
nǎi shùn chéng tiān kūn hòu zài wù dé hé wú jiāng
乃顺承天，坤厚载物，德合无疆。
hán hóng guāng dà pǐn wù xiān hēng pìn mǎ dì lèi
含弘光大，品物咸亨。牝马地类，
xíng dì wú jiāng róu shùn lì zhēn jūn zǐ yōu xíng
行地无疆。柔顺利贞，君子攸行。
xiān mí shī dào hòu shùn dé cháng xī nán dé péng
先迷失道，后顺得常。西南得朋，
nǎi yǔ lèi xíng dōng bēi sàng péng nǎi zhōng yǒu qìng
乃与类行；东北丧朋，乃终有庆。
ān zhēn zhī jí yìng dì wú jiāng
安贞之吉，应地无疆。

xiàng yuē dì shì kūn jūn zǐ yǐ hòu dé zài
◎《象》曰：地势坤，君子以厚德载
wù
物。

chū liù lǚ shuāng jiān bīng zhì
○初六，履霜，坚冰至。

xiàng yuē lǚ shuāng jiān bīng yīn shǐ níng yě
◎《象》曰：履霜坚冰，阴始凝也；

xùn zhì qí dào zhì jiān bīng yě
驯致其道，至坚冰也。

liù èr zhí fāng dà bù xí wú bù lì
○六二，直方大，不习无不利。

xiàng yuē liù èr zhī dòng zhí yǐ fāng yě
◎《象》曰：六二之动，直以方也；

bù xí wú bù lì dì dào guāng yě
不习无不利，地道光也。

liù sān hán zhāng kě zhēn huò cóng wáng shì wú chéng
○六三，含章可贞，或从王事，无成，
yǒu zhōng
有终。

xiàng yuē hán zhāng kě zhēn yǐ shí fā yě
◎《象》曰：含章可贞，以时发也；

huò cóng wáng shì zhì guāng dà yě
或从王事，知智光大也。

liù sì kuò náng wú jiù wú yù
○六四，括囊，无咎，无誉。

xiàng yuē kuò náng wú jiù shèn bù hài yě
◎《象》曰：括囊无咎，慎不害也。

liù wǔ huáng shāng yuán jí
○六五，黄裳元吉。

xiàng yuē huáng shāng yuán jí wén zài zhōng yě
◎《象》曰：黄裳元吉，文在中
也。

shàng liù lóng zhàn yú yě qí xuè xuān huáng
○上六，龙战于野，其血玄黄。

xiàng yuē lóng zhàn yú yě qí dào qióng yě
◎《象》曰：龙战于野，其道穷也。

yòng liù lì yǒng zhēn
○用六，利永贞。

xiàng yuē yòng liù yǒng zhēn yǐ dà zhōng yě
◎《象》曰：用六永贞，以大终也。

wén yán yuē kūn zhì róu ér dòng yě gāng zhì
○《文言》曰：坤至柔而动也刚，至
jìng ér dé fāng hòu dé zhǔ ér yǒu cháng hán wàn wù
静而德方。后得主而有常，含万物
ér huà guāng kūn dào qí shùn hū chéng tiān ér xí
而化光。坤道其顺乎！承天而时
xíng
行。

jī shàn zhī jiā bì yǒu yú qìng jī bù shàn zhī
○积善之家，必有余庆；积不善之
jiā bì yǒu yú yāng chén shì qí jūn zǐ shì qí
家，必有余殃。臣弑其君，子弑其

fù fēi yī zhāo yī xī zhī gù qí suǒ yóu lái zhě
父，非一朝一夕之故。其所由来者
jiàn yǐ yóu biàn zhī bù zǎo biàn yě yì yuē
渐矣，由辩之不早辩也。《易》曰：
lǚ shuāng jiān bīng zhì gài yán shùn yě
“履霜，坚冰至。”盖言顺也。

zhí qí zhèng yě fāng qí yì yě jūn zǐ
直，其正也；方，其义也。君子
jìng yǐ zhí nèi yì yǐ fāng wài jìng yì lì ér dé bù
敬以直内，义以方外，敬义立而德不
gū zhí fāng dà bù xí wú bù lì zé bù yí qí
孤。直方大，不习无不利，则不疑其
suǒ xíng yě
所行也。

yīn suī yǒu měi hán zhī yǐ cóng wáng shì fú
阴虽有美，含之以从王事，弗
gǎn chéng yě dì dào yě qī dào yě chén dào yě
敢成也。地道也，妻道也，臣道也。
dì dào wú chéng ér dài yǒu zhōng yě
地道无成，而代有终也。

tiān dì biàn huà cǎo mù fán tiān dì bì xián
天地变化，草木蕃；天地闭，贤
rén yǐn yì yuē kuò náng wú jiù wú yù
人隐。《易》曰“括囊，无咎，无誉。”

gài yán jǐn yě
盖言谨也。

jūn zǐ huáng zhōng tōng lǐ zhèng wèi jū tǐ
君子黄中通理，正位居体，
měi zài qí zhōng ér chàng yú sì zhī fā yú shì
美在其中，而畅于四支肢，发于事
yè měi zhī zhì yě
业，美之至也。

yīn yí yú yáng bì zhàn wèi qí xián yú wú
阴疑于阳，必战。为其嫌于无
yáng yě gù chēng lóng yān yóu wèi lí qí lèi yě gù
阳也，故称龙焉；犹未离其类也，故
chēng xuè yān fú xuán huáng zhě tiān dì zhī zá yě
称血焉。夫玄黄者，天地之杂也，
tiān xuán ér dì huáng
天玄而地黄。

zhūn guà dì sān 屯卦第三

☳ zhèn xià kǎn shàng
震下 坎上

○ zhūn yuán héng lì zhēn wù yòng yǒu yōu wǎng lì jiàn
屯，元亨利贞；勿用有攸往，利建

xì cí shàng zhuàn

系辞上传

dì yī zhāng

第一章

tiān zūn dì bēi qián kūn dìng yǐ   bēi gāo yǐ chén guì
天尊地卑，乾坤定矣。卑高以陈，贵

jiàn wèi yǐ   dòng jìng yǒu cháng gāng róu duàn yǐ   fāng yǐ
贱位矣。动静有常，刚柔断矣。方以

lèi jù wù yǐ qún fēn jí xiōng shēng yǐ   zài tiān chéng
类聚，物以群分，吉凶生矣。在天成

xiàng zài dì chéng xíng biàn huà xiàn yǐ
象，在地成形，变化见现矣。

shì gù gāng róu xiāng mó bā guà xiāng dàng gǔ zhī
是故刚柔相摩，八卦相荡。鼓之

yǐ léi tíng rùn zhī yǐ fēng yǔ rì yuè yùn xíng yì hán yì
以雷霆，润之以风雨。日月运行，一寒一

shǔ qián dào chéng nán kūn dào chéng nǚ qián zhī tài
暑。乾道成男，坤道成女。乾知大太

shǐ kūn zuò chéng wù
始，坤作成物。

qián yǐ yì zhī kūn yǐ jiǎn néng yì zé yì zhī
乾以易知，坤以简能。易则易知，
jiǎn zé yì cóng yì zhī zé yǒu qīn yì cóng zé yǒu gōng
简则易从。易知则有亲，易从则有功。
yǒu qīn zé kě jiǔ yǒu gōng zé kě dà dě jiǔ zé xián rén
有亲则可久，有功则可大。可久则贤人
zhī dé kě dà zé xián rén zhī yè yì jiǎn ér tiān xià zhī
之德，可大则贤人之业。易简而天下之
lǐ dé yǐ tiān xià zhī lǐ dé ér chéng wèi hū qí zhōng
理得矣。天下之理得，而成位乎其中
yǐ
矣。

dì èr zhāng
第二章

shèng rén shè guà guān xiàng xì cí yān ér míng jí xiōng
圣人设卦观象，系辞焉而明吉凶，

gāng róu xiān tuī ér shēng biàn huà shì gù jí xiōng zhě shī
刚柔相推而生变化。是故吉凶者，失
dé zhī xiàng yě huǐ lìn zhě yōu yú zhī xiàng yě biàn huà
得之象也。悔吝者，忧虞之象也。变化

zhě jìn tuì zhī xiàng yě gāng róu zhě zhòu yè zhī xiàng yě
者，进退之象也。刚柔者，昼夜之象也。

liù yáo zhī dòng sān jí zhī dào yě
六爻之动，三极之道也。

shì gù jūn zǐ suǒ jū ér ān zhě yì zhī xù yě suǒ
是故君子所居而安者，易之序也；所
lè ér wán zhě yáo zhī cí yě shì gù jūn zǐ jū zé guān
乐而玩者，爻之辞也。是故君子居则观
qí xiàng ér wán qí cí dònɡ zé guān qí biàn ér wán qí zhān
其象而玩其辞，动则观其变而玩其占。
shì yǐ zì tiān yòu zhī jí wú bù lì
是以自天祐之，吉无不利。

dì sān zhāng

第三章

tuān zhě yán hū xiàng zhě yě yáo zhě yán hū biàn
彖者，言乎象者也。爻者，言乎变
zhě yě jí xiōng zhě yán hū qí shī dé yě huǐ lìn
者也。吉凶者，言乎其失得也。悔吝
zhě yán hū qí xiǎo cí yě wú jiù zhě shàn bǔ guò yě
者，言乎其小疵也。无咎者，善补过也。

shì gù liè guì jiàn zhě cún hū wèi qí xiǎo dà zhě cún
是故列贵贱者存乎位，齐小大者存

hū guà biàn jí xiōng zhě cún hū cí yōu huǐ lìn zhě cún hū
乎卦，辩吉凶者存乎辞，忧悔吝者存乎
jiè zhèn wú jiù zhě cún hū huǐ shì gù guà yǒu xiǎo dà cí
介，震无咎者存乎悔。是故卦有小大，辞
yǒu xiǎn yì cí yě zhě gè zhǐ qí suǒ zhī
有险易。辞也者，各指其所之。

yì yǔ tiān dì zhǔn gù néng mí lún tiān dì zhī dào
《易》与天地准，故能弥纶天地之道。
yǎng yǐ guān yú tiān wén fù yǐ chā yú dì lì shì gù zhī yōu
仰以观于天文，俯以察于地理，是故知幽
míng zhī gù yuán shǐ fǎn zhōng gù zhī sǐ shēng zhī shuō
明之故。原始反终，故知死生之说。

dì sì zhāng

第四章

jīng qì wéi wù yóu hún wéi biàn shì gù zhī guǐ shén zhī
精气为物，游魂为变，是故知鬼神之
qíngzhuàng yǔ tiān dì xiāng sì gù bù wéi zhì zhōu hū
情状。与天地相似，故不违。知智周乎
wàn wù ér dào jì tiān xià gù bù guò páng xíng ér bù
万物，而道济天下，故不过。旁行而不
liú lè tiān zhī mìng gù bù yōu ān tǔ dūn hū rén gù
流，乐天知命，故不忧。安土敦乎仁，故

néng ài fàn wéi tiān dì zhī huà ér bú guò qū chéng wàn wù
能爱。范围天地之化而不过，曲成万物
ér bù yí tōng hū zhòu yè zhī dào ér zhī gù shén wú fāng ér
而不遗，通乎昼夜之道而知，故神无方而
yì wú tǐ
易无体。

yì yīn yì yáng zhī wèi dào jì zhī zhě shàn yě chéng
一阴一阳之谓道，继之者善也，成
zhī zhě xìng yě rén zhě jiàn zhī wèi zhī rén zhì zhě jiàn
之者性也。仁者见之谓之仁，知智者见
zhī wèi zhī zhì bǎixìng rì yòng ér bù zhī gù jūn zǐ zhī
之谓之知智，百姓日用而不知，故君子之
dào xiǎn yǐ
道鲜矣。

dì wǔ zhāng
第五章

xǐn zhū rén cáng zhū yòng gǔ wàn wù ér bù yǔ shèng
显诸仁，藏诸用，鼓万物而不与圣
réntóng yōu shèng dé dà yè zhì yǐ zāi fù yǒu zhī wèi
人同忧，盛德大业，至矣哉！富有之谓
dà yè rì xīn zhī wèi shèng dé shēng shēng zhī wèi yì
大业，日新之谓盛德。生生之谓易，

chéngxiàng zhī wèi qián xiào fǎ zhī wèi kūn jí shù zhī lái zhī
成象之谓乾，效法之谓坤，极数知来之
wèi zhān tōngbiàn zhī wèi shì yīn yáng bù cè zhī wèi shén
谓占，通变之谓事，阴阳不测之谓神。

fú yì guǎng yǐ dà yǐ yǐ yán hū yuǎn zé bù yù
夫易，广矣大矣，以言乎远则不御，
yǐ yán hū ēr zé jìng ér zhèng yǐ yán hū tiān dì zhī jiān
以言乎迩则静而正；以言乎天地之间，
zé bēi yǐ
则备矣。

fú qián qí jìng yě zhuān qí dòng yě zhí shì yǐ dà
夫乾，其静也专，其动也直，是以大
shēng yān fú kūn qí jìng yě xī qí dòng yě pì shù yǐ
生焉。夫坤，其静也翕，其动也辟，是以
guǎngshēng yān guǎng dà pèi tiān dì biàn tōng pèi sì shí
广生焉。广大配天地，变通配四时，
yīn yáng zhī yì pèi rì yuè yì jiǎn zhī shàn pèi zhì dé
阴阳之义配日月，易简之善配至德。

zǐ yuē yì qí zhì yǐ hū fú yì shèng rén suǒ
子曰：“易其至矣乎！夫易，圣人所
yǐ chóng dē er guǎng yè yě zhì chóng lǐ bēi chóng xiào
以崇德而广业也。知智崇礼卑，崇效
tiān bēi fǎ dì tiān dì shè wèi ér yì xíng hū qí zhōng
天，卑法地。天地设位，而易行乎其中

yǐ chéng xìng cún cún dào yì zhī mén
矣。成性存存，道义之门。”

dì liù zhāng

第六章

shèng rén yǒu yǐ jiàn tiān xià zhī zé ér nǐ zhǔ qí xíng
圣人有以见天下之赜，而拟诸其形
róng xiàng qí wù yí shì gù wèi zhī xiàng shèng rén yǒu yǐ
容，象其物宜，是故谓之象。圣人有以
jiàn tiān xià zhī dòng ér guān qí huì tōng yǐ xíng qí diǎn lǐ
见天下之动，而观其会通，以行其典礼，
xì cí yān yǐ duàn qí jí xiōng shì gù wèi zhī yáo yán tiān
系辞焉以断其吉凶，是故谓之爻。言天
xià zhī zhì zé ér bù kě wù yě yán tiān xià zhī zhì dòng ér
下之至赜而不可恶也，言天下之至动而
bù kě luàn yě nǐ zhī ér hòu yán yì zhī ér hòu dòng nǐ
不可乱也。拟之而後言，议之而後动，拟
yì yǐ chéng qí biàn huà
议以成其变化。

míng hè zài yīn qí zǐ hé zhī wǒ yǒu hǎo jué wú
“鸣鹤在阴，其子和之；我有好爵，吾
yǔ ēr mǐ zhī zǐ yuē jūn zǐ jū qí shù chū qí yán
与尔靡之。”子曰：“君子居其室，出其言

shàn zé qiān lǐ zhī wài yìng zhī kuàng qí ēr zhě hū jū
善，则千里之外应之，况其迩者乎？居
qí shì chū qí yán bù shàn zé qiān lǐ zhī wài wéi zhī kuàng
其室，出其言不善，则千里之外违之，况
qí ēr zhě hū yán chū hū shēn jiā hū mǐn xíng fā hū
其迩者乎？言出乎身，加乎民；行发乎
ēr jiàn hū yuǎn yán xíng jūn zǐ zhī shū jī shū jì zhī
迩，见乎远。言行，君子之枢机。枢机之
fā róng rǔ zhī zhǔ yě yán xíng jūn zǐ zhī suǒ yǐ dòng
发，荣辱之主也。言行，君子之所以动
tiān dì yě kě bù shèn hū
天地也，可不慎乎？”

tóng rén xiān háo táo ér hòu xiào zǐ yuē jūn zǐ
“同人，先号咷而後笑。”子曰：“君子
zhī dào huò chū huò chū huò mò huò yǔ èr rén tóng xīn
之道，或出或处，或默或语。二人同心，
qí lì duàn jīn tóng xīn zhī yán qí xiù rú lán
其利断金。同心之言，其臭如兰。”

dì qī zhāng

第七章

chū liù jiè yòng bái máo wú jiù zǐ yuē gǒu
“初六，藉用白茅，无咎。”子曰：“苟

cuò zhū dì ér kě yǐ jiè zhī yòng máo hé jiù zhī yǒu
错措诸地而可矣，藉之用茅，何咎之有？

shèn zhī zhì yě fú máo zhī wéi wù bō ér yòng kě zhòng
慎之至也。夫茅之为物薄，而用可重

yě shèn sī shù yě yǐ wǎng qí wú suǒ shī yǐ
也。慎斯术也以往，其无所失矣。”

láo qiān jūn zǐ yǒu zhōng jí zǐ yuē láo ēr
“劳谦，君子有终，吉。”子曰：“劳而
bù fá yǒu gōng ér bù dé hòu zhī zhì yě yǔ yǐ qí gōng
不伐，有功而不德，厚之至也。语以其功
xià rén zhě yě dé yán shèng lǐ yán gōng qiān yě zhě
下人者也。德言盛，礼言恭。谦也者，
zhì gōng yǐ cún qí wèi zhě yě
致恭以存其位者也。”

kàng lóng yǒu huǐ zǐ yuē guì ér wú wèi gāo
“亢龙有悔。”子曰：“贵而无位，高
ér wú mǐn xián rén zài xià wèi ér wú fǔ shì yǐ dòng ér yǒu
而无民，贤人在下位而无辅，是以动而有
huǐ yě
悔也。”

bù chū hù tíng wú jiù zǐ yuē luàn zhī suǒ
“不出户庭，无咎。”子曰：“乱之所
shēng yě zé yán yǔ yǐ wéi jiē jūn bù mì zé shī chén
生也，则言语以为阶。君不密则失臣，

chén bù mì zé shī shén jī shù bù mì zé hài chéng shì yǐ
臣不密则失身，几事不密则害成。是以
jūn zǐ shèn mì èr bù chū yě
君子慎密而不出也。”

zǐ yuē zuò yì zhě qí zhī dào hū yì
子曰：“作《易》者，其知盗乎？《易》
yuē fù qiè chéng zhì kòu zhì fù yě zhě xiǎo rén zhī
曰：‘负且乘，致寇至。’负也者，小人之
shì yě chéng yě zhě jūn zǐ zhī qì yě xiǎo rén ér chéng
事也；乘也者，君子之器也。小人而乘
jūn zǐ zhī qì dào sī duó zhī yǐ shàng mǎn xià bào dào
君子之器，盗思夺之矣。上慢下暴，盗
sī fá zhī yǐ mǎn cáng huì dào yě róng huì yín yì
思伐之矣。慢藏诲盗，冶容诲淫。《易》
yuē fù qiè chéng zhì kòu zhì dào zhī zhāo yě
曰‘负且乘，致寇至’，盗之招也。”

dì bā zhāng 第八章

dà yán zhī shù wǔ shí qí yòng sì shí yòu jiǔ
大衍之数五十，其用四十有九。
fēn èr wéi èr yǐ xiàng liǎng guà yī yǐ xiàng sān shé zhī yǐ
分而为二以象两，挂一以象三，揲之以

sì yǐ xiàng sì shí guī jī yú lè yǐ xiàng rùn wǔ suì zài
四以象四时，归奇于扐以象闰。五岁再
rùn gù zài lè ér hòu guà tiān shù wǔ dì shù wǔ wǔ
闰，故再扐而後挂。天数五，地数五，五
wèi xiāng dé ér gè yǒu hé tiān shù èr shí yòu wǔ dì
位相得而各有合。天数二十有五，地
shù sān shí fán tiān dì zhū shù wǔ shí yòu wǔ cǐ suǒ
数三十，凡天地之数五十有五。此所
yǐ chéng biàn huà èr xíng guǐ shén yě qián zhī cè èr bǎi yī
以成变化而行鬼神也。乾之策二百一
shí yòu liù kūn zhī cè bǎi sì shí yòu sì fán sān bǎi
十有六，坤之策百四十有四，凡三百
yòu liù shí dāng jī zhī rì èr piān zhī cè wàn yòu
有六十，当期之日。二篇之策，万有
yì qiān wǔ bǎi èr shí dāng wàn wù zhī shù yě shì gù sì
一千五百二十，当万物之数也。是故四
yíng ér chéng yì shí yòu bā biàn ér chéng guà bā guà ér
营而成易，十有八变而成卦，八卦而
xiǎo chéng yǐn ér shēn zhī chù lèi ér zhǎng zhī tiān xià zhī
小成。引而伸之，触类而长之，天下之
néng shì bì yǐ xiǎn dào shén dé xíng shì gù kě yǔ chóu
能事毕矣。显道神德行，是故可与酬
zuò kě yǔ yòu shén yǐ
酢，可与祐神矣。

dì jiǔ zhāng
第九章

zǐ yuē zhī biàn huà zhī dào zhě qí zhī shén zhī suǒ
子曰：“知变化之道者，其知神之所
wéi hū yì yǒu shèng rén zhī dào sì yān yǐ yán zhě shàng qí
为乎？易有圣人之道四焉：以言者尚其
cí yǐ dòng zhě shàng qí biàn yǐ zhì qì zhě shàng qí xiàng
辞，以动者尚其变，以制器者尚其象，
yǐ bǔ shù zhě shàng qí zhān
以卜筮者尚其占。”

shì yǐ jūn zǐ jiāng yǒu wéi yě jiāng yǒu xíng yě wèn
是以君子将有为也，将有行也，问
yān èr yǐ yán qí shòu mìng yě rú xiāng wú yǒu yuǎn jìn yōu
焉而以言。其受命也如响，无有远近幽
shēn suì zhī lái wù fēi tiān xià zhī zhì jīng qí shú néng yù
深，遂知来物。非天下之至精，其孰能与
yú cǐ sān wǔ yǐ biàn cuò zōng qí shù tōng qí biàn suì
于此？参伍以变，错综其数。通其变，遂
chéng tiān dì zhī wén jí qí shù suì dìng tiān xià zhī xiàng
成天地之文；极其数，遂定天下之象。
fēi tiān xià zhī zhī biàn qí shú néng yù yú cǐ yì wú sī
非天下之至变，其孰能与于此？易无思

yě wú wéi yě jì rán bù dòng gǎn ér suí tōng tiān xià zhī
也，无为也，寂然不动，感而遂通天下之
gù fēi tiān xià zhī zhì shén qí shú néng yù yú cǐ
故。非天下之至神，其孰能与于此？

fú yì shèng rén zhī suǒ yǐ jí shēn ér yán jǐ yě
夫易，圣人之所以极深而研几也。

wéi shēn yě gù néng tōng tiān xià zhī zhì wéi jǐ yě gù néng
唯深也，故能通天下之志；唯几也，故能
chéng tiān xià zhī wù wéi shén yě gù bù jí ér sù bù xíng
成天下之务；唯神也，故不疾而速，不行
ér zhì zǐ yuē yì yǒu shèng rén zhī dào sì yān zhě cǐ
而至。子曰“易有圣人之道四焉”者，此
zhī wèi yě
之谓也。

dì shí zhāng
第十章

tiān yī dì èr tiān sān dì sì tiān wù dì liù
天一，地二；天三，地四；天五，地六；
tiān qī dì bā tiān jiǔ dì shí
天七，地八；天九，地十。

zǐ yuē fú yì hé wéi zhě yě fú yì kāi wù
子曰：“夫易何为者也？夫易，开物

chéng wù mào tiān xià zhī dào rú sī ér yǐ zhě yě shì
成务，冒天下之道，如斯而已者也。”是
gù shèng rén yǐ tōng tiān xià zhī zhì yǐ dìng tiān xià zhī yè
故圣人以通天下之志，以定天下之业，
yǐ duàn tiān xià zhī yí
以断天下之疑。

shì gù shī zhī dé yuán ér shén guà zhī dé fāng yǐ
是故蓍之德圆而神，卦之德方以
zhì liù yáo zhī yì yǐ gòng shèng rén yǐ cǐ xǐ xīn
知，六爻之义易以贡。圣人以此洗心，
tuì cáng yú mì jí xiōng yǔ mǐn tóng huàn shén yǐ zhī lái
退藏于密，吉凶与民同患。神以知来，
zhì yǐ cáng wǎng qí shú néng yù cǐ zāi gǔ zhī cōng
知以藏往。其孰能与此哉？古之聪
míng ruì zhì shén wǔ ér bù shā zhě fú shì yǐ míng yú
明睿知，神武而不杀者夫！是以明于
tiān zhī dào ér chá yú mǐn zhī gù shì xīngshén wù yǐ qián mǐn
天之道，而察于民之故，是兴神物以前民
yòng shèng rén yǐ cǐ zhài jiè yǐ shén míng qí dé fú
用。圣人以此齐戒，以神明其德夫！
shì gù hé hù wéi zhī kūn pì hù wéi zhī qián yì hé
是故阖户谓之坤，辟户谓之乾，一阖
yí pì wéi zhī biàn wǎng lái bù qióng wéi zhī tōng xiàn nǎi wéi
一辟谓之变，往来不穷谓之通；见乃谓

zhī xiàng xíng nǎi wèi zhī qì zhì ér yòng zhī wèi zhī fǎ lì
之象，形乃谓之器，制而用之谓之法，利
yòng chū rù mǐn xiān yòng zhī wèi zhī shén
用出入，民咸用之谓之神。

dì shí yī zhāng
第十一章

shì gù yì yǒu tài jí shì shēngliǎng yí liǎng yí shēng
是故易有太极，是生两仪，两仪生
sì xiàng sì xiàng shēng bā guà bā guì dìng jí xiōng jí xiōng
四象，四象生八卦，八卦定吉凶，吉凶
shēng dà yè
生大业。

shì gù fǎ xiàng mò dà hū tiān dì biàn tōng mò dà hū
是故法象莫大乎天地，变通莫大乎
sì shí xuán xiàng zhù míng mò dà hū rì yuè chóng gāo mò
四时，县**图**象著明莫大乎日月，崇高莫
dà hū fù guì bēi wù zhì yòng lì chéng qì yǐ wéi tiān xià
大乎富贵；备物致用，立成器以为天下
lì mò dà hū shèng rén tàn zé suǒ yǐn gōu shēn zhì yuǎn
利，莫大乎圣人；探赜索隐，钩深致远，
yǐ dìng tiān xià zhī jí xiōng chéng tiān xià zhī wéi wéi zhě mò
以定天下之吉凶，成天下之亹亹者，莫

dà hū shī guī
大乎蓍龟。

shì gù tiān shēng shén wù shèng rén zé zhī tiān dì biàn
是故天生神物，圣人则之；天地变
huà shèng rén xiào zhī tiān chuí xiàng xiàn jí xiōng shèng rén
化，圣人效之；天垂象，见**现**吉凶，圣人
xiàng zhī hé chū tú luò chū shù shèng rén zé zhī yì yǒu
象之；河出图，洛出书，圣人则之。易有
sì xiàng suǒ yǐ shì yě xì cí yān suǒ yǐ gào yě dìng
四象，所以示也；系辞焉，所以告也；定
zhī yǐ jí xiōng suǒ yǐ duàn yě
之以吉凶，所以断也。

yì yuē zì tiān yòu zhī jí wú bù lì zì
《易》曰：“自天祐之，吉无不利。”子
yuē yòu zhě zhù yě tiān zhī suǒ zhù zhě shùn yě rén
曰：“祐者，助也。天之所助者，顺也；人
zhī suǒ zhù zhě xìn yě lǚ xìn sī hǔ shùn yòu yǐ shàng
之所助者，信也。履信思乎顺，又以尚
xián yě shì yǐ zì tiān yòu zhī jí wú bù lì yě
贤也。是以自天祐之，吉无不利也。”

dì shí èr zhāng

第十二章

zǐ yuē shū bù jìn yán yán bù jìn yì rán zé
子曰：“书不尽言，言不尽意。然则
shèng rén zhī yì qí bù kě jiàn hū
圣人之意，其不可见乎？”

zǐ yuē shèng rén lì xiàng yǐ jìn yì shè guà yǐ jìn
子曰：“圣人立象以尽意，设卦以尽
qíng wéi xì cí yān yǐ jìn qí yán biàn ér tōng zhī yǐ jìn
情伪，系辞焉以尽其言，变而通之以尽
lì gǔ zhī wǔ zhī yǐ jìn shén qián kūn qī yì zhī yùn
利，鼓之舞之以尽神。乾坤其易之缊
yé qián kūn chéng liè ér yì lì hū qí zhōng yǐ qián
邪？乾坤成列，而易立乎其中矣。乾
kūn huǐ zé wú yǐ jiàn yì yì bù kě jiàn zé qián kūn huò
坤毁，则无以见易。易不可见，则乾坤或
jī hū xī yǐ
几乎息矣。”

shì gù xíng ér shàng zhě wèi zhī dào xíng ér xià zhě wèi
是故形而上者谓之道，形而下者谓
zhī qì huà ér cǎi zhī wèi zhī biàn tuī ér xíng zhī wèi zhī
之器，化而裁之谓之变，推而行之谓之

tōng jǔ ér cuò zhī tiān xià zhī mǐn wèi zhī shì yè
通，举而错^措之天下之民谓之事业。

shì gù fú xiàng shèng rén yǒu yǐ jiàn tiān xià zhī zé
是故夫象，圣人有以见天下之赜，
ér nǐ zhū qí xíng róng xiàng qí wù yǐ shù gù wèi zhī xiàng
而拟诸其形容，象其物宜，是故谓之象。
shèng rén yǒu yǐ jiàn tiān xià zhī dòng ér guān qí huì tōng yǐ
圣人有以见天下之动，而观其会通，以
xíng qí diǎn lǐ xì cí yān yǐ duàn qí jí xiōng shì gù wèi
行其典礼，系辞焉以断其吉凶，是故谓
zhī yáo jí tiān xià zhī zé cùn hū guà gǔ tiān xià zhī
之爻。极天下之赜者存乎卦，鼓天下之
dòng zhě cùn hū cí huà ér cǎi zhī cùn hū biàn tuī ér xíng zhī
动者存乎辞；化而裁之存乎变，推而行之
cùn hū tōng shén ér míng zhī cùn hū qí rén mò ér chéng
存乎通，神而明之存乎其人。默而成
zhī bù yán ér xìn cùn hū dé xíng
之，不言而信，存乎德行。

xì cí xià zhuàn

系辞下传

dì yī zhāng

第一章

bā guà chéng liè xiàng zài qí zhōng yǐ yīn ér chóng
八卦成列，象在其中矣；因而重

zhī yáo zài qí zhōng yǐ gāng róu xiāng tuī biàn zài qí zhōng
之，爻在其中矣；刚柔相推，变在其中

yǐ xì cí yān ér mìng zhī dòng zài qí zhōng yǐ
矣；系辞焉而命之，动在其中矣。

jí xiōng huǐ lìn zhě shēng hū dòng zhě yě gāng róu zhě
吉凶悔吝者，生乎动者也；刚柔者，

lì běn zhě yě biàn tōng zhě qū shí zhě yě jí xiōng zhě
立本者也；变通者，趣时者也。吉凶者，

zhēn shèng zhě yě tiān dì zhī dào zhēn guān zhě yě rì yuè
贞胜者也；天地之道，贞观者也；日月

zhī dào zhēn míng zhě yě tiān xià zhī dòng zhēn fū yī zhě
之道，贞明者也；天下之动，贞夫一者

yě
也。

fū qián què rán shì rén yì yǐ fū kūn tuí rán shù
夫乾，确然示人易矣；夫坤，隤然示
rénn jiǎn yǐ yáo yě zhě xiào cǐ zhě yě xiàng yě zhě xiàng
人简矣。爻也者，效此者也；象也者，像
cǐ zhě yě yáo xiàng dòng hū nèi jí xiōng xiàn hū wài
此者也。爻象动乎内，吉凶见现乎外，
gōng yè xiàn hū biàn shèng rén zhī qíng xiàn hū cí
功业见现乎变，圣人之情见现乎辞。

tiān dì zhī dà dé yuē shēng shèng rén zhī dà bǎo yuē
天地之大德曰生，圣人之大宝曰
wèi hé yǐ shǒu wèi yuē rén hé yǐ jù rén yuē
位。何以守位？曰仁。何以聚人？曰
cái lǐ cái zhèng cí jìn mǐn wéi fēi yuē yì
财。理财正辞，禁民为非，曰义。

dì èr zhāng

第二章

gǔ zhě páo xī shì zhī wàng tiān xià yě yǎng zé guān
古者包牺氏之王天下也，仰则观
xiàng yú tiān fù zé guān fǎ yú dì guān niǎo shù zhī wén
象于天，俯则观法于地，观鸟兽之文，

yǔ dì zhī yí jìn qū zhū shēn yuǎn qū zhū wù yú shì shǐ
与地之宜，近取诸身，远取诸物，于是始
zuò bā guà yǐ tōng shén míng zhī dé yǐ lèi wàn wù zhī qíng
作八卦，以通神明之德，以类万物之情。
zuò jié shéng ér wéi wǎng gǔ yǐ tián yǐ yú gài qǔ zhū
作结绳而为罔罟，以佃畋以渔，盖取诸
lí
《离》。

páo xī shì mò shén nóng shì zuò zhuó mù wéi sì
包牺氏没，神农氏作，斲木为耜，
róu mù wéi lěi lěi nòu zhī lì yǐ jiào tiān xià gài qǔ
揉木为耒，耒耨之利，以教天下，盖取
zhū yì rì zhōng wéi shì zhì tiān xià zhī mǐn jù tiān xià
诸益。日中为市，致天下之民，聚天下
zhī huò jiāo yì ér tuì gè dé qí suǒ gài qǔ zhū shì
之货，交易而退，各得其所，盖取诸《噬
hé
嗑》。

shén nóng shì mò huáng dì yáo shùn shì zuò tōng
神农氏没，黄帝、尧、舜氏作，通
qí biàn shǐ mǐn bù juàn shén ér huà zhī shǐ mǐn yí zhī
其变，使民不倦；神而化之，使民宜之。
yì qióng zé biàn biàn zé tōng tōng zé jiǔ shì yǐ zì tiān
易穷则变，变则通，通则久。是以自天

yóu zhī jí wú bù lì
祐之，吉无不利。

huáng dì yáo shùn chuí yī shāng ér tiān xià zhì gài
黄帝、尧、舜垂衣裳而天下治，盖
qǔ zhū qián kūn
取诸《乾》、《坤》。

kǔ mù wéi zhōu yǎn mù wéi jí zhōu jí zhī lì yǐ
剡木为舟，剡木为楫；舟楫之利，以
jì bù tōng zhì yuǎn yǐ lì tiān xià gài qǔ zhū huàn
济不通，致远以利天下，盖取诸《涣》。

fú niú chéng mǎ yǐn zhòng zhì yuǎn yǐ lì tiān xià
服牛乘马，引重致远，以利天下，
gài qǔ zhū suí
盖取诸《随》。

chóng mén jī tuò yǐ dài bào kè gài qǔ zhū yù
重门击柝，以待暴客，盖取诸《豫》。
duàn mù wéi chǔ jué dì wéi bái bái chǔ zhī lì wàn
断木为杵，掘地为臼，臼杵之利，万

mǐn yǐ jì gài qǔ zhū xiǎo guò
民以济，盖取诸《小过》。

xián mù wéi hú yǎn mù wéi shí hú shí zhī lì yǐ
弦木为弧，剡木为矢，弧矢之利，以
wéi tiān xià gài qǔ zhū kuí
威天下，盖取诸《睽》。

shàng gǔ xué jū ér yě chǔ hòu shì shèng rén yì zhī yǐ
上古穴居而野处，後世聖人易之以
gōng shù shàng dìng xià yǔ yǐ dài fēng yǔ gài qǔ zhū dà
宮室，上栋下宇，以待风雨，蓋取諸《大
zhuàng
壯》。

gǔ zhī zàng zhě hòu yī zhī yīn xīn zàng zhī zhōng yě
古之葬者，厚衣之以薪，葬之中野，
bù fēng bù shù sāng qī wú shù hòu shì shèng rén yì zhī yǐ
不封不树，喪期無數，後世聖人易之以
guān guǎn gài qǔ zhū dà guò
棺椁，蓋取諸《大過》。

shàng gǔ jié shéng ér zhì hòu shì shèng rén yì zhī yǐ
上古結繩而治，後世聖人易之以
shù qì bǎi guān yí zhì wàn mǐn yǐ chā gài qǔ zhū guài
書契，百官以治，萬民以察，蓋取諸《夬》。

dì sān zhāng
第三章

shì gù yì zhě xiàng yě xiàng yě zhě xiàng yě
是故易者，象也。象也者，像也。
tuàn zhě cài yě yǎo yě zhě xiào tiān xià zhī dòng zhě yě
彖者，材也。爻也者，效天下之動者也。

shì gù jí xiōng shēng ér huǐ lìn zhù yě yáng guà duō yīn
是故吉凶生，而悔吝著也。陽卦多陰，
yīn guà duō yáng qí gù hé yě yáng guà jǐ yīn guà ǒu
陰卦多陽，其故何也？陽卦奇，陰卦偶，
qí dé xíng hé yě yáng yì jūn ér èr mǐn jūn zǐ zhī dào
其德行何也？陽一君而二民，君子之道
yě yīn èr jūn ér yì mǐn xiǎo rén zhī dào yě yì
也；陰二君而一民，小人之道也。《易》
yuē chōng chōng wǎng lái péng cóng ēr sī
曰：“憧憧往来，朋從爾思。”

zǐ yuē tiān xià hé sī hé lù tiān xià tóng guī ér
子曰：“天下何思何慮？天下同歸而
shū tú yí zhì ér bǎi lù tiān xià hé sī hé lù rì
殊途，一致而百慮，天下何思何慮？日
wǎng zé yuè lái yuè wǎng zé rì lái rì yuè xiāng tuī ér míng
往則月來，月往則日來，日月相推而明
shēng yān hán wǎng zé shǔ lái shǔ wǎng zé hán lái hán shǔ
生焉；寒往則暑來，暑往則寒來，寒暑
xiāng tuī ér suì chéng yān wǎng zhě qū yě lái zhě shēn
相推而歲成焉。往者屈也，來者伸
yě qū shēn xiāng gǎn ér lì shēng yān chí huò zhī qū
也，屈信伸相感而利生焉。尺蠖之屈，
yǐ qiú shēn yě lóng shé zhī zhé yǐ cún shēn yě jīng yì
以求信伸也；龍蛇之蟄，以存身也。精義

rù shén yǐ zhì yòng yě lì yòng ān shēn yǐ chóng dé yě
入神，以致用也；利用安身，以崇德也。
guò cǐ yǐ wǎng wèi zhī huò zhī yě qióng shén zhī huà dē
过此以往，未之或知也。穷神知化，德
zhī shèng yě
之盛也。”

dì sì zhāng

第四章

yì yuē kùn yú shí jù yú jí lí rù yú qí
《易》曰：“困于石，据于蒺藜，入于其
gōng bù jiàn qí qī xiōng zì yuē fēi suǒ kùn ér kùn
宫，不见其妻，凶。”子曰：“非所困而困
yān míng bì rǔ fēi suǒ jù ér jù yān shēn bì wéi jì
焉，名必辱；非所据而据焉，身必危。既
rǔ qiè wéi sī qī jiāng zhì qī qí kě dé jiàn yé
辱且危，死期将至，妻其可得见邪？”

yì yuē gōng yòng shè sún yú gāo yōng zhī shàng
《易》曰：“公用射隼于高墉之上，
huò zhī wú bù lì zǐ yuē sǔn zhě qín yě gōng shǐ
获之，无不利。”子曰：“隼者，禽也；弓矢
zhě qì yě shè zhī zhě rén yě jūn zì cáng qì yú shēn
者，器也；射之者，人也。君子藏器于身，

dài shí ér dòng hé bù lì zhī yǒu dòng ér bù kuò shì yǐ
待时而动，何不利之有？动而不括，是以
chū ér yǒu huò yǔ chéng qì ér dòng zhě yě
出而有获。语成器而动者也。”

zǐ yuē xiǎo rén bù chǐ bù rén bù wéi bù yì bù
子曰：“小人不耻不仁，不畏不义，不
jiàn lì bù quàn bù wéi bù chéng xiǎo chéng ér dà jiè cǐ
见利不劝，不威不惩。小惩而大诫，此
xiǎo rén zhī fú yě yì yuē jù jiào miè zhǐ wú
小人之福也。《易》曰：‘履校灭趾，无
jiù cǐ zhī wèi yě
咎。’此之谓也。”

shàn bù jī bù zú yǐ chéng míng è bù jī bù
“善不积，不足以成名；恶不积，不
zú yǐ miè shēn xiǎo rén yǐ xiǎo shàn wéi wú yì ér fú wéi
足以灭身。小人以小善为无益，而弗为
yé yǐ xiǎo è wéi wú shāng ér fú qù yě gù è jí
也；以小恶为无伤，而弗去也。故恶积
ér bù kě yǎn zuì dà ér bù kě jiě yì yuē
而不可掩，罪大而不可解。《易》曰：

hé jiào miè ér xiōng
‘何校灭耳，凶。’”

zǐ yuē wēi zhě ān qí wèi zhě yě wáng zhě bǎo
子曰：“危者，安其位者也；亡者，保

qí cún zhě yě luàn zhě yǒu qí zhì zhě yě shì gù jūn zǐ
其存者也；乱者，有其治者也。是故君子
ān ér bù wàng wēi cún ér bù wàng wáng zhì ér bù wàng
安而不忘危，存而不忘亡，治而不忘
luàn shì yǐ shēn ān ér guó jiā kě bǎo yě yì yuē
乱，是以身安而国家可保也。《易》曰：
‘其亡其亡，系于苞桑。’”

zǐ yuē dé bó ér wèi zūn zhì xiǎo ér móu dà
子曰：“德薄而位尊，知小而谋大，
lì xiǎo ér rèn zhòng xiǎn bù jí yǐ yì yuē dǐng zhé
力小而任重，鲜不及矣。《易》曰：‘鼎折
zú fù gōng sù qí xíng wò xiōng yán bù shèng qí rèn
足，覆公餗，其形渥，凶。’言不胜其任
yě
也。”

zǐ yuē zhī jǐ qí shén hū jūn zǐ shàng jiāo bù
子曰：“知几其神乎！君子上交不
chǎn xià jiāo bù dù qí zhī jǐ hū jǐ zhě dòng zhī wēi
谄，下交不渎，其知几乎！几者，动之微，
jí zhī xiān xiàn zhě yě jūn zǐ jiàn jǐ ér zuò bù sì
吉之先见现者也。君子见几而作，不俟
zhōng rì yì yuē jiè yú shí bù zhōng rì zhēn
终日。《易》曰：‘介于石，不终日，贞

jí jiè rú shí yān nìng yòng zhōng rì duàn kě shí yǐ
吉。’介如石焉，宁用终日？断可识矣。
jūn zǐ zhī wēi zhī zhāng zhī róu zhī gāng wàn fū zhī wàng
君子知微知彰，知柔知刚，万夫之望。”
zǐ yuē yán shì zhī zǐ qí dài shù jī hū yǒu
子曰：“颜氏之子，其殆庶几乎！有
bú shàn wèi cháng bù zhī zhī wèi cháng fù xíng yě
不善未尝不知，知之未尝复行也。
yì yuē bù yuǎn fù wú qí huǐ yuán jí
《易》曰：‘不远复，无祇悔，元吉。’”
tiān dì yīn yùn wàn wù huà chún nán nǚ gòu
“天地纲缊，万物化醇；男女构
jīng wàn wù huà shēng yì yuē sān rén xíng zé sǔn
精，万物化生。《易》曰：‘三人行，则损
yī rén yī rén xíng zé dé qí yǒu yán zhì yī yě zǐ
一人；一人行，则得其友。’言致一也。”子
yuē jūn zǐ ān qí shén ér hòu dòng yì qí xīn ér hòu yǔ
曰：“君子安其身而後动，易其心而後语，
dìng qí jiāo ér hòu qiú jūn zǐ xiū cǐ sān zhě gù quán yě
定其交而後求；君子修此三者，故全也。
wēi yǐ dòng zé mǐn bù yǔ yě jù yǐ yǔ zé mǐn bù yìng
危以动，则民不与也；惧以语，则民不应
yě wú jiāo ér qiú zé mǐn bù yǔ yě mò zhī yǔ zé
也；无交而求，则民不与也。莫之与，则

shāng zhī zhě zhì yǐ   yì   yuē   mò yì zhī huò jí
伤之者至矣。《易》曰：“莫益之，或击
zhī lì xīn wù héng xiōng
之，立心勿恒，凶。”

dì wù zhāng
第五章

zǐ yuē   qián kūn   qí yì zhī mén yé   qián yáng
子曰：“乾坤，其易之门邪？”乾，阳
wù yě   kūn yīn wù yě   yīn yáng hé dé ér gāng róu yǒu
物也；坤，阴物也。阴阳合德而刚柔有
tǐ yǐ tǐ tiān dì zhī zhuàn yǐ tōng shén míng zhī dé   qí
体，以体天地之撰，以通神明之德。其
chēng míng yě zá ér bù yuè yú jī qí lèi qí shuāi shì zhī
称名也杂而不越，于稽其类，其衰世之
yì yé
意邪？

fú yì zhāng wǎng ér chā lái ér wēi xiǎn chǎn
夫《易》，彰往而察来，而微显阐
yōu kāi ér dāngmíng biàn wù zhèng yán duàn cí zé bēi yǐ
幽。开而当名，辨物正言，断辞则备矣。
qí chēng míng yě xiǎo qí qǔ lèi yě dà qí zhǐ yuǎn qí
其称名也小，其取类也大。其旨远，其

cí wén qí yán qū ér zhòng qí shì sì ér yǐn yīn èr
辞文，其言曲而中，其事肆而隐。因貳
yǐ jì mǐn xíng yǐ míng shī dé zhī bào
以济民行，以明失得之报。

dì liù zhāng
第六章

yì zhī xīng yě qí yú zhōng gǔ hū zuò yì
《易》之兴也，其于中古乎！作《易》
zhě qí yǒu yōu huàn hū
者，其有忧患乎！

shì gù lǚ dé zhī jī yě qiān dé zhī bìng
是故，《履》，德之基也；《谦》，德之柄
yě fù dé zhī běn yě héng dé zhī gù yě
也；《复》，德之本也；《恒》，德之固也；
sǔn dé zhī xiū yě yì dé zhī yù yě kùn
《损》，德之修也；《益》，德之裕也；《困》，
dé zhī biàn yě jǐng dé zhī dì yě xùn dé zhī zhì
德之辨也；《井》，德之地也；《巽》，德之制
yě
也。

lǚ hé ér zhì qiān zūn ér guāng fù xiǎo
《履》和而至，《谦》尊而光，《复》小

ér biàn yú wù héng zá ér bù yàn sǔn xiān nán ér hòu
而辨于物，《恒》杂而不厌，《损》先难而后
yì yì zhǎng yù ér bù shè kùn qióng ér tōng jǐng
易，《益》长裕而不设，《困》穷而通，《井》
jū qí suǒ ér qiān xùn chēng ér yǐn
居其所而迁，《巽》称而隐。

lǚ yǐ hé xíng qiān yǐ zhì lǐ fù yǐ zì
《履》以和行，《谦》以制礼，《复》以自
zhī héng yǐ yī dé sǔn yǐ yuǎn hài yì yǐ xīng
知，《恒》以一德，《损》以远害，《益》以兴
lì kùn yǐ guǎ yuàn jǐng yǐ biàn yì xùn yǐ xíng
利，《困》以寡怨，《井》以辨义，《巽》以行
quán
权。

dì qī zhāng
第七章

yì zhī wéi shū yě bù kě yuǎn wéi dào yě lǚ qiān
《易》之为书也不可远，为道也屡迁。
biàn dòng bù jū zhōu liú liù xū shàng xià wú cháng gāng róu
变动不居，周流六虚。上下无常，刚柔
xiāng yì bù kě wéi diǎn yào wéi biàn suǒ shì
相易；不可为典要，唯变所适。

qí chū rù yǐ dù wài nèi shǐ zhī jù yòu míng yú yōu
其出入以度，外内使知惧，又明于忧
huàn yǔ gù wú yǒu shī bǎo rú lín fù mǔ chū shuài qí
患与故。无有师保，如临父母。初率其
cǎi ér kuí qí fāng jì yǒu diǎn cháng gǒu fēi qí rén dào bù
辞而揆其方，既有典常；苟非其人，道不
xū xíng

yǐ zhī wéi shū yě yuán shǐ yào zhōng yǐ wéi zhì
《易》之为书也，原始要终，以为质
yě liù yáo xiāng zá wéi qí shí wù yě qí chū nán
也。六爻相杂，唯其时物也。其初难
zhī qí shàng yì zhī běn mò yě chū cí nǐ zhī zú chéng
知，其上易知，本末也。初辞拟之，卒成
zhī zhōng
之终。

ruò fú zá wù zhuàn dé biàn shì yǔ fēi zé fēi qí
若夫杂物撰德，辨是与非，则非其
zhōng yáo bù bēi yǐ yào cùn wáng jí xiōng zé jū
中爻不备。噫！亦要存亡吉凶，则居
kě zhī yǐ zhì zhě guān qí tuàn cí zé sī guò bàn yǐ
可知矣。知者观其彖辞，则思过半矣。

第八章

ér yǔ sì tóng gōng ér yì wèi qí shàn bù tóng ér
 二与四同功而异位，其善不同，二
 duō yù sì duō jù jìn yě róu zhī wéi dào bù lì yuǎn
 多誉，四多惧，近也。柔之为道，不利远
 zhě qí yào wú jiù qí yòng yóu zhōng yě sān yǔ wǔ tóng
 者；其要无咎，其用柔中也。三与五同
 gōng ér yì wèi sān duō xiōng wǔ duō gōng guì jiàn zhī dēng
 功而异位，三多凶，五多功，贵贱之等
 yě qí róu wēi qí gāng shèng yé
 也。其柔危，其刚胜邪？

yì zhī wéi shū yě guǎng dà xī bēi yǒu tiān dào
 《易》之为书也，广大悉备：有天道
 yān yǒu rén dào yān yǒu dì dào yān jiān sān cài ér liǎng
 焉，有人道焉，有地道焉。兼三材而两
 zhī gù liù liù zhě fēi tā yě sān cài zhī dào yě
 之，故六。六者非它也，三材之道也。

dào yǒu biàn dòng gù yuē yáo yáo yǒu děng gù yuē wù
 道有变动，故曰爻；爻有等，故曰物；
 wù xiāng zá gù yuē wén bù dāng gù jí xiōng shēng yān
 物相杂，故曰文；文不当，故吉凶生焉。

yì zhī xīng yě qí dāng yīn zhī mò shì zhōu zhī
 《易》之兴也，其当殷之末世、周之
 shèng dé yé dāng wén wáng yǔ zhōu zhī shì yé shì gù
 盛德邪！当文王与纣之事邪！是故
 qí cí wēi wēi zhě shǐ píng yì zhě shǐ qīng qí dào shèn
 其辞危。危者使平，易者使倾。其道甚
 dà bǎi wù bù fèi jù yǐ zhōng shǐ qí yào wú jiù
 大，百物不废。具以终始，其要无咎。
 cǐ zhī wèi yì zhī dào yě
 此之谓《易》之道也。

第九章

fū qián tiān xià zhī zhì jiàn yě dé xíng héng yì yǐ
 夫乾，天下之至健也，德行恒易以
 zhī xiǎn fū kūn tiān xià zhī zhì shùn yě dé xíng héng jiǎn yǐ
 知险；夫坤，天下之至顺也，德行恒简以
 zhī zǔ néng yuè zhù xīn néng yán zhū hóu zhī lù dìng tiān
 知阻。能说，能研，能研诸侯之虑，定天
 xià zhī jí xiōng chéng tiān xià zhī wéi wéi zhě shì gù biàn huà
 下之吉凶，成天下之亹亹者。是故变化
 yún wéi jí shì yǒu xiáng xiàng shì zhī qì zhān shì zhī lái
 云为，吉事有祥。象事知器，占事知来。

tiān dì shè wèi shèng rén chéng néng rén móu guǐ móu
天地设位，圣人成能；人谋鬼谋，
bǎi xìng yù néng bā guà yǐ xiàng gào yáo tuàn yǐ qíng yán
百姓与能。八卦以象告，爻彖以情言；
gāng róu zá jū ér jí xiōng kě jiàn yǐ biàn dòng yǐ lì
刚柔杂居，而吉凶可见矣。变动以利
yán jí xiōng yǐ qíng qiān shì gù ài wù xiāng gōng ér jí
言，吉凶以情迁。是故爱恶相攻，而吉
xiōng shēng yuǎn jìn xiāng qǔ ér huǐ lìn shēng qíng wěi xiāng
凶生；远近相取，而悔吝生；情伪相
gǎn ér lì hài shēng fán yì zhī qíng jìn ér bù xiāng
感，而利害生。凡《易》之情，近而不相
dé zé xiōng huò hàn zhī huǐ qiè lìn
得则凶；或害之，悔且吝。
得则凶；或害之，悔且吝。

jiāng pán zhě qí cí cán zhōng xīn yí zhě qí cí zhī
将叛者其辞慚，中心疑者其辞枝，
jí rén zhī cí guǎ zào rén zhī cí duō wù shàn zhī rén qí cí
吉人之辞寡，躁人之辞多，诬善之人其辞
yóu shī qí shǒu zhě qí cí qū
游，失其守者其辞屈。

shuō guà zhuàn

说卦传

dì yī zhāng

第一章

xī zhě shèng rén zhī zuò yì yě yōu zàn yú shén míng
昔者圣人之作《易》也，幽赞于神明

ér shēng shū sān tiān liǎng dì ér yǐ shù guān biàn yú yīn yáng
而生蓍，参天两地而倚数，观变于阴阳
ér lì guà fā huī yú gāng róu ér shēng yáo hé shùn yú dào
而立卦，发挥于刚柔而生爻，和顺于道
dé ér lǐ yú yì qióng lǐ jìn xìng yǐ zhì yú mìng
德而理于义，穷理尽性以至于命。

dì èr zhāng

第二章

xī zhě shèng rén zhī zuò yì yě jiāng yǐ shùn xìng
昔者圣人之作《易》也，将以顺性
mìng zhī lǐ shì yǐ lì tiān zhī dào yuē yīn yǔ yáng lì dì
命之理。是以立天之道，曰阴与阳；立地

zhī dào yuē róu yǔ gāng lì rén zhī dào yuē rén yǔ yì
之道，曰柔与刚；立人之道，曰仁与义。
jiān sān cái ér liǎng zhī gù yì liù huà ér chéng guà fēn
兼三才而两之，故《易》六画而成卦；分
yīn fēn yáng dié yòng róu gāng gù yì liù wèi ér chéng
阴分阳，迭用柔刚，故《易》六位而成
zhāng
章。

dì sān zhāng

第三章

tiān dì dùng wèi shān zé tōng qì léi fēng xiāng bó
天地定位，山泽通气。雷风相薄，
shuǐ huǒ bù xiāng shè bā guà xiāng cuò shǔ wǎng zhě shùn
水火不相射，八卦相错。数往者顺，
zhī lái zhě nì shì gù yì nì shù yě
知来者逆，是故《易》，逆数也。

dì sì zhāng

第四章

léi yǐ dòng zhī fēng yǐ sàn zhī yǔ yǐ rùn zhī rì
雷以动之，风以散之；雨以润之，日

yǐ xuǎn zhī gèn yǐ zhǐ zhī duì zhī yuē zhī qián yǐ jūn
以烜之；艮以止之，兑之说之；乾以君
zhī kūn yǐ cáng zhī
之，坤以藏之。

dì wǔ zhāng

第五章

dì chū hū zhèn qí hū xùn xiāng jiàn hū lì zhì yì
帝出乎震，齐乎巽，相见乎离，致役
hū kūn yuē yán hū duì zhàn hū qián láo hū kǎn chéng yán
乎坤，说乎兑，战乎乾，劳乎坎，成言
hū gèn
乎艮。

wàn wù chū hū zhèn zhèn dōng fāng yě qí hū xùn
万物出乎震，震，东方也。齐乎巽，
xùn dōng nán yě qí yě zhě yán wàn wù zhī jié qí yě
巽，东南也；齐也者，言万物之絜也。
lí yě zhě míng yě wàn wù jiē xiāng jiàn nán fāng zhī guà
离也者，明也，万物皆相见，南方之卦
yě shèng rén nán miàn ér tīng tiān xià xiàng míng ér zhì gài
也；圣人南面而听天下，向明而治，盖
qǔ zhū cǐ yě kūn yě zhě dì yě wàn wù jiē zhì yǎng
取诸此也。坤也者，地也，万物皆致养

yān gù yuē zhì yì hū kūn duì zhèng qiū yě wàn wù zhī
焉，故曰致役乎坤。兑，正秋也，万物之
suǒ yuē yě gù yuē yuē yán hū duì zhàn hū qián qián
所说也，故曰说乎兑。战乎乾，乾，
xī bēi zhī guà yě yán yīn yáng xiāng bó yě kǎn zhě shuǐ
西北之卦也，言阴阳相薄也。坎者，水
yě zhèng bēi fāng zhī guà yě láo guà yě wàn wù zhī suǒ guī
也，正北方之卦也，劳卦也，万物之所归
yě gù yuē láo hū kǎn gèn dōng bēi zhī guà yě wàn wù
也，故曰劳乎坎。艮，东北之卦也，万物
zhī suǒ chéng zhōng ér suǒ chéng shǐ yě gù yuē chéng yán hū
之所成终而所成始也，故曰成言乎
gèn
艮。

dì liù zhāng

第六章

shén yě zhě miào wàn wù ér wéi yán zhě yě dòng wàn
神也者，妙万物而为言者也。动万
wù zhě mò jí hū léi náo wàn wù zhě mò jí hū fēng zào
物者，莫疾乎雷；挠万物者，莫疾乎风；燥
wàn wù zhě mò hàn hū huǒ yuè wàn wù zhě mò yuè hū
万物者，莫熯乎火；说万物者，莫说乎

zé yùn wàn wù zhě mò rùn hū shuǐ zhōng wàn wù shǐ wàn
泽；润万物者，莫润乎水；终万物、始万
wù zhě mò shèng hū gèn gù shuǐ huǒ xiāng dài léi fēng bù
物者，莫盛乎艮。故水火相逮，雷风不
xiāng bì shān zé tōng qì rán hòu néng biàn huà jì chéng wàn
相悖，山泽通气，然后能变化既成万
wù yě
物也。

dì qī zhāng
第七章

qián jiàn yě kūn shùn yě zhèn dòng yě xùn rù
乾，健也；坤，顺也；震，动也；巽，入
yě kǎn xiàn yě lí lì yě gèn zhǐ yě duì yuè
也；坎，陷也；离，丽也；艮，止也；兑，说
yě
也。

dì bā zhāng
第八章

qián wéi mǎ kūn wéi niú zhèn wéi lóng xùn wéi jí kǎn
乾为马，坤为牛，震为龙，巽为鸡，坎

wéi shǐ lí wéi zhī gèn wéi gǒu duì wéi yáng
为豕，离为雉，艮为狗，兑为羊。

dì jiǔ zhāng
第九章

qián wéi shǒu kūn wéi fù zhèn wéi zú xùn wéi gǔ kǎn
乾为首，坤为腹，震为足，巽为股，坎
wéi ēr lí wéi mù gèn wéi shǒu duì wéi kǒu
为耳，离为目，艮为手，兑为口。

dì shí zhāng
第十章

qián tiān yě gù chēng hū fù kūn dì yě gù chēng
乾，天也，故称乎父；坤，地也，故称
hū mǔ zhèn yì suǒ ér dé nán gù wèi zhī zhǎng nán xùn
乎母。震一索而得男，故谓之长男；巽
yì suǒ ér dé nǚ gù wèi zhī zhǎng nǚ kǎn zài suǒ ér dé
一索而得女，故谓之长女；坎再索而得
nán gù wèi zhī zhōng nán lí zài suǒ ér dé nǚ gù wèi zhī
男，故谓之中男；离再索而得女，故谓之
zhōng nǚ gèn sān suǒ ér dé nán gù wèi zhī shào nán duì sān
中女；艮三索而得男，故谓之少男；兑三

suo ér dé nǚ gù wèi zhī shǎo nǚ
索而得女，故谓之少女。

dì shí yī zhāng
第十一章

qián wéi tiān wéi yuán wéi jūn wéi fù wéi yú wéi
乾为天，为圜，为君，为父，为玉，为
jīn wéi hán wéi bīng wéi dà chì wéi liáng mǎ wéi lǎo mǎ
金，为寒，为冰，为大赤，为良马，为老马，
wéi jí mǎ wéi bó mǎ wéi mù guǒ
为瘠马，为驳马，为木果。

kūn wéi dì wéi mǔ wéi bù wéi fù wéi lìn sè
坤为地，为母，为布，为釜，为吝啬，
wéi jūn wéi zǐ mǔ niú wéi dà yú wéi wén wéi zhòng wéi
为均，为子母牛，为大舆，为文，为众，为
bǐng qí yú dì yě wéi hēi
柄，其于地也为黑。

zhèn wéi léi wéi lóng wéi xuán huáng wéi fù wéi
震为雷，为龙，为玄黄，为虯，为
dà tú wéi zhǎng zǐ wéi jué zào wéi cāng láng zhú wéi
大涂，为长子，为决躁，为苍筤竹，为
huán wéi qí yú mǎ yě wéi shàn míng wéi zhù zú wéi zuò
萑苇。其于马也为善鸣，为昂足，为作

zú wéi dì sǎng qí yú jià yě wéi fǎn shēng qí jiū wéi
足，为的颡。其于稼也为反生。其究为
jiàn wéi fán xiān
健，为蕃鲜。

xùn wéi mù wéi fēng wéi zhǎng nǚ wéi shéng zhí wéi
巽为木，为风，为长女，为绳直，为
gōng wéi bái wéi cháng wéi gāo wéi jìn tuì wéi bù guǒ
工，为白，为长，为高，为进退，为不果，
wéi xiù qí yú rén yě wéi guǎ fà wéi guǎng sǎng wéi duō
为臭。其于人也为寡发，为广颡，为多
bái yǎn wéi jìn lì shì sān běi qí jiū wéi zào guà
白眼，为近利市三倍。其究为躁卦。

kǎn wéi shuǐ wéi gōu dù wéi yǐn fú wéi jiǎo ruó wéi
坎为水，为沟渎，为隐伏，为矫柔，为
gōng lún qí yú rén yě wéi jiā yōu wéi xīn bìng wéi ěr
弓轮。其于人也为加忧，为心病，为耳
tòng wéi xuè guà wéi chì qí yú mǎ yě wéi měi jǐ wéi
痛，为血卦，为赤。其于马也为美脊，为
jí xīn wéi xià shǒu wéi bó tǐ wéi yè qí yú yú yě
亟心，为下首，为薄蹄，为曳。其于舆也
wéi duō shèng wéi tōng wéi yuè wéi dào qí yú mù yě wéi
为多眚，为通，为月，为盗。其于木也为
jiān duō xīn
坚多心。

lí wéi huǒ wéi rì wéi diàn wéi zhōng nǚ wéi jiǎ
离为火，为日，为电，为中女，为甲
zhòu wéi gē bīng qí yú rén yě wéi dà fù wéi gān guà wéi
胄，为戈兵，其于人也为大腹，为乾卦，为
biē wéi xiè wéi luó wéi bàng wéi guī qí yú mù yě
鳖，为蟹，为蠃，为蚌，为龟，其于木也
wéi kē shàng gǎo
为科上槁。

gèn wéi shān wéi jìng lù wéi xiǎo shí wéi mén què
艮为山，为径路，为小石，为门阙，
wéi guǒ luǒ wéi hūn sì wéi zhǐ wéi gǒu wéi shǔ wéi qián
为果蓏，为闔寺，为指，为狗，为鼠，为黔
huì zhī shǔ qí yú mù yě wéi jiān duō jié
喙之属，其于木也为坚多节。

dùi wéi zé wéi shào nǚ wéi wū wéi kǒu shé wéi huī
兑为泽，为少女，为巫，为口舌，为毁
zhé wéi fù jué qí yú dì yě wéi gāng lǔ wéi qiè wéi
折，为附决，其于地也为刚卤，为妾，为
yáng
羊。

xù guà zhuàn

序 卦 传

yǒu tiān dì rán hòu wàn wù shēng yān yīng tiān dì zhī
有天地，然後万物生焉。盈天地之
jiān zhě wéi wàn wù gù shòu zhī yǐ zhūn zhūn zhě yīng
间者唯万物，故受之以《屯》。屯者，盈
yě zhūn zhě wù zhī shǐ shēng yě wù shēng bì méng gù shòu
也；屯者，物之始生也；物生必蒙，故受
zhī yǐ méng méng zhě méng yě wù zhī zhì yě wù zhì
之以《蒙》。蒙者，蒙也，物之稚也；物稚
bù kě bù yǎng yě gù shòu zhī yǐ xū xū zhě yǐn shí
不可不养也，故受之以《需》。需者，饮食
zhī dào yě yǐn shí bì yǒu sòng gù shòu zhī yǐ sòng sòng
之道也；饮食必有讼，故受之以《讼》。讼
bì yǒu zhòng qǐ gù shòu zhī yǐ shī shī zhě zhòng
必有众起，故受之以《师》。师者，众
yě zhòng bì yǒu suǒ bì gù shòu zhī yǐ bì bì zhě
也；众必有所比，故受之以《比》。比者，
bì yě bì bì yǒu suǒ xù gù shòu zhī yǐ xiǎo xù wù
比也；比必有所畜，故受之以《小畜》。物
wù rán hòu yǒu lǐ gù shòu zhī yǐ lǚ lǚ ér tài rán
畜然後有礼，故受之以《履》。履而泰，然

hòu ān gù shòu zhī yǐ tài tài zhě tōng yě wù bù
後安，故受之以《泰》。泰者，通也；物不
kě yǐ zhōng tōng gù shòu zhī yǐ pǐ wù bù kě yǐ
可以终通，故受之以《否》。物不可以
zhōng pǐ gù shòu zhī yǐ tóng rén yǔ rén tóng zhě wù
终否，故受之以《同人》。与人同者，物
bì guī yān gù shòu zhī yǐ dà yǒu yǒu dà zhě bù kě
必归焉，故受之以《大有》。有大者不可
yǐ yíng gù shòu zhī yǐ qiān yǒu dà ér néng qiān bì
以盈，故受之以《谦》。有大而能谦，必
yù gù shòu zhī yǐ yù yù bì yǒu suí gù shòu zhī yǐ
豫，故受之以《豫》。豫必有随，故受之以
suí yǐ xǐ suí rén zhě bì yǒu shì gù shòu zhī yǐ
《随》。以喜随人者必有事，故受之以
gǔ gǔ zhě shì yě yǒu shì ér hòu kě dà gù shòu
《蛊》。蛊者，事也；有事而後可大，故受
zhī yǐ lín lín zhě dà yě wù dà rán hòu kě guān
之以《临》。临者，大也；物大然後可观，
gù shòu zhī yǐ guān kě guān ér hòu yǒu suǒ hé gù shòu
故受之以《观》。可观而後有所合，故受
zhī yǐ shì hé hé zhě hé yě wù bù kě yǐ gǒu hé
之以《噬嗑》。嗑者，合也；物不可以苟合
ér yǐ gù shòu zhī yǐ bì bì zhě shì yě zhì shì
而已，故受之以《贲》。贲者，饰也；致饰

rán hòu hēng zé jìn yǐ gù shòu zhī yǐ bō bō
然後亨则尽矣，故受之以《剥》。剥者，剥
yě wù bù kě yǐ zhōng jìn bō qióng shàng fǎn xià gù shòu
也；物不可以终尽，剥穷上反下，故受
zhī yǐ fù fù zé bù wàng yǐ gù shòu zhī yǐ wú
之以《复》。复，则不妄矣，故受之以《无
wàng yǒu wú wàng rán hòu kě xù gù shòu zhī yǐ dà
妄》。有无妄然後可畜，故受之以《大
xù wù xù rán hòu kě yǎng gù shòu zhī yǐ yí yí
畜》。物畜然後可养，故受之以《颐》。颐
zhě yǎng yě bù yǎng zé bù kě dòng gù shòu zhī yǐ dà
者，养也；不养则不可动，故受之以《大
guò wù bù kě yǐ zhōng guò gù shòu zhī yǐ kǎn
过》。物不可以终过，故受之以《坎》。
kǎn zhě xiàn yě xiàn bì yǒu suǒ lì gù shòu zhī yǐ lí
坎者，陷也；陷必有所丽，故受之以《离》。
lí zhě lì yě
离者，丽也。

yǒu tiān dì rán hòu yǒu wàn wù yǒu wàn wù rán hòu yǒu
有天地然後有万物，有万物然後有
nán nǚ yǒu nán nǚ rán hòu yǒu fū fù yǒu fū fù rán hòu yǒu
男女，有男女然後有夫妇，有夫妇然後有
fù zǐ yǒu fù zǐ rán hòu yǒu jūn chén yǒu jūn chén rán hòu yǒu
父子，有父子然後有君臣，有君臣然後有

shàng xià yǒu shàng xià rán hòu lǐ yì yǒu suǒ cuò fū fù
上下，有上下然後礼义有所错。夫妇
zhī dào bù kě yǐ bù jiǔ yě gù shòu zhī yǐ héng héng
之道，不可以不久也，故受之以《恒》。恒
zhě jiǔ yě wù bù kě yǐ jiǔ jū qí suǒ gù shòu zhī yǐ
者，久也；物不可以久居其所，故受之以
dùn dùn zhě tuì yě wù bù kě yǐ zhōng dùn gù shòu
《遯》。遯者，退也；物不可以终遯，故受
zhī yǐ dà zhuàng wù bù kě yǐ zhōng zhuàng gù shòu zhī
之以《大壮》。物不可以终壮，故受之
yǐ jìn jìn zhě jìn yě jìn bì yǒu suǒ shāng gù shòu
以《晋》。晋者，进也；进必有所伤，故受
zhī yǐ míng yí yí zhě shāng yě shāng yú wài zhě bì
之以《明夷》。夷者，伤也；伤于外者必
fǎn yú jiā gù shòu zhī yǐ jiā rén jiā dào qióng bì
反于家，故受之以《家人》。家道穷必
guāi gù shòu zhī yǐ kuí kuí zhě guāi yě guāi bì yǒu
乖，故受之以《睽》。睽者，乖也；乖必有
nàn gù shòu zhī yǐ jiǎn jiǎn zhě nàn yě wù bù kě
难，故受之以《蹇》。蹇者，难也；物不可
yǐ zhōng nàn gù shòu zhī yǐ xiè xiè zhě huǎn yě huǎn
以终难，故受之以《解》。解者，缓也；缓
bì yǒu suǒ shī gù shòu zhī yǐ sǔn sǔn ér bù yǐ bì
必有所失，故受之以《损》。损而不已必

yì gù shòu zhī yǐ yì yì ér bù yǐ bì jué gù shòu
益，故受之以《益》。益而不已必决，故受
zhī yǐ guài guài zhě jué yě jué bì yǒu yù gù shòu
之以《夬》。夬者，决也；决必有遇，故受
zhī yǐ gòu gòu zhě yù yě wù xiāng yù ér hòu jù
之以《姤》。姤者，遇也；物相遇而後聚，
gù shòu zhī yǐ cuì cuì zhě jù yě jù ér shàng zhě
故受之以《萃》。萃者，聚也；聚而上者
wèi zhī shēng gù shòu zhī yǐ shēng shēng ér bù yǐ bì
谓之升，故受之以《升》。升而不已必
kùn gù shòu zhī yǐ kùn kùn hū shàng zhě bì fǎn xià
困，故受之以《困》。困乎上者必反下，
gù shòu zhī yǐ jǐng jǐng dào bù kě bù gé gù shòu zhī
故受之以《井》。井道不可不革，故受之
yǐ gé gé wù zhě mò ruò dǐng gù shòu zhī yǐ dǐng
以《革》。革物者莫若鼎，故受之以《鼎》。
zhǔ qì zhě mò ruò zhǎng zǐ gù shòu zhī yǐ zhèn zhén
主器者莫若长子，故受之以《震》。震
zhě dòng yě wù bù kě yǐ zhōng dòng zhǐ zhī gù shòu zhī
者，动也；物不可以终动，止之，故受之
yǐ gèn gèn zhě zhǐ yě wù bù kě yǐ zhōng zhǐ gù
以《艮》。艮者，止也；物不可以终止，故
shòu zhī yǐ jiàn jiàn zhě jìn yě jìn bì yǒu suǒ guī
受之以《渐》。渐者，进也；进必有所归，

gù shòu zhī yǐ guī mèi dē qí suǒ guī zhě bì dà gù
故受之以《归妹》。得其所归者必大，故
shòu zhī yǐ fēng fēng zhě dà yě qióng dà zhě bì shī
受之以《丰》。丰者，大也；穷大者必失
qí jū gù shòu zhī yǐ lǚ lǚ ér wú suǒ róng gù shòu
其居，故受之以《旅》。旅而无所容，故受
zhī yǐ xùn xùn zhě rù yě rù ér hòu yuè zhī
之以《巽》。巽者，入也；入而後说^悦之，
gù shòu zhī yǐ duì duì zhě yuè yě yuè ér hòu
故受之以《兑》。兑者，说^悦也；说^悦而後
sàn zhī gù shòu zhī yǐ huàn huàn zhě lí yě wù bù
散之，故受之以《涣》。涣者，离也；物不
kě yǐ zhōng lí gù shòu zhī yǐ jié jié ér xìn zhī
可以终离，故受之以《节》。节而信之，
gù shòu zhī yǐ zhōng fú yǒu qí xìn zhě bì xíng zhī gù
故受之以《中孚》。有其信者必行之，故
shòu zhī yǐ xiǎo guò yǒu guò wù zhě bì jì gù shòu zhī
受之以《小过》。有过物者必济，故受之
yǐ jì jì wù bù kě qióng yě gù shòu zhī yǐ wèi
以《既济》。物不可穷也，故受之以《未
jì zhōng yān
济》，终焉。

zá guà zhuàn 杂 卦 传

qián gāng kūn róu bì lè shī yōu lín guān zhī yì
乾刚坤柔，比乐，师忧；临观之义，
huò yǔ huò qiú zhūn xiàn ér bù shī qí jū méng zá ér
或与或求。屯见^现而不失其居，蒙杂而
zhù zhèn qǐ yě gèn zhǐ yě sǔn yì shèng shuāi zhī
著。震，起也；艮，止也；损、益，盛衰之
shǐ yě dà xù shí yě wú wàng zāi yě cuì jù ér
始也。大畜，时也；无妄，灾也；萃聚，而
shēng bù lái yě qiān qīng ér yù dài yě shì hé shí
升不来也。谦轻，而豫怠也。噬嗑，食
yě bì wú sè yě duì xiàn ér xùn fú yě suí wú
也；贲，无色也；兑见^现而巽伏也；随，无
gù yě gǔ zé chì yě bō làn yě fù fǎn yě
故也，蛊则饬也。剥，烂也；复，反也。
jìn zhòu yě míng yí zhū yě jǐng tōng ér kùn xiāng yù yě
晋，昼也；明夷，诛也；井通而困 相遇也。
xián sù yě héng jiǔ yě huàn lí yě jié zhǐ yě
咸，速也；恒，久也；涣，离也；节，止也。
xiè huǎn yě jiǎn nàn yě kuí wài yě jiā rén nèi
解，缓也；蹇，难也。睽，外也；家人，内

yě pǐ tài fǎn qí lèi yě dà zhuàng zhé zhǐ dùn zhé tuì
也；否、泰反其类也；大壮则止，遯则退

yě dà yǒu zhòng yě tóng rén qīn yě gé qù gù
也。大有，众也；同人，亲也；革，去故

yě dǐng qǔ xīn yě xiǎo guò guò yě zhōng fú xìn yě
也；鼎，取新也；小过，过也；中孚，信也。

fēng duō gù yě qīn guǎ lǚ yě lí shàng ér kǎn xià yě
丰，多故也；亲寡，旅也；离上而坎下也；

xiǎo xù guǎ yě lǚ bù chǔ yě xū bù jìn yě sòng
小畜，寡也；履，不处也。需，不进也；讼，

bù qīn yě dà guò diān yě gòu yù yě róu yù gāng
不亲也；大过，颠也。姤，遇也，柔遇刚

yě jiàn nǚ guī dài nán xíng yě yí yǎng zhèng yě jì
也；渐，女归待男行也。颐，养正也；既

jì dìng yě guī mèi nǚ zhī zhōng yě wèi jì nán zhī
济，定也。归妹，女之终也；未济，男之

qióng yě guài jué yě gāng jué róu yě jūn zǐ dào zhǎng
穷也。夬，决也，刚决柔也；君子道长，

xiǎo rén dào yōu yě
小人道忧也。

附录一

zhōu yì běn yì guà gē
周易本义卦歌(三种)

yī bā guà qǔ xiàng gē
(一)八卦取象歌

qián sān lián 三乾三连	kūn liù duàn 三坤六断	zhèn yǎng yú 三震仰盂
gèn fù wǎn 三艮覆碗	lí zhōng xū 三离中虚	kǎn zhōng mǎn 三坎中满
duì shàng quē 三兑上缺	xùn xià duàn 三巽下断	

èr fēn gōng guà xiàng cì xù gē
(二)分宫卦象次序歌

qián wéi tiān 乾为天	tiān fēng gòu 天风姤	tiān shān dùn 天山遯	tiān dì pǐ 天地否
fēng dì guān 风地观	shān dì bō 山地剥	huǒ dì jìn 火地晋	
huǒ tiān dà yǒu 火天大有			

kǎn wéi shuǐ 坎为水	shuǐ zé jié 水泽节	shuǐ lèi zhùn 水雷屯	shuǐ huǒ jì jí 水火既济
gé huǒ zé 泽火革	léi huǒ fēng 雷火丰	dì huǒ máng yí 地火明夷	
dì shuǐ shī 地水师			
gèn wéi shān 艮为山	shān huǒ bì 山火贲	shān tiān dà xù 山天大畜	shān zé sǎn 山泽损
	huǒ zé kuí 火泽睽	tiān zé lǚ 天泽履	fēng zé zhōng fú 风泽中孚
	fēng shān jiàn 风山渐		
zhèn wéi léi 震为雷	léi dì yù 雷地豫	léi shuǐ xiè 雷水解	léi fēng héng 雷风恒
	dì fēng shēng 地风升	shuǐ fēng jǐng 水风井	zé fēng dà guò 泽风大过
	zé léi suí 泽雷随		
xùn wéi fēng 巽为风	fēng tiān xiǎo xù 风天小畜	fēng huǒ jiā rén 风火家人	
	fēng léi yì 风雷益	tiān léi wú wàng 天雷无妄	
lí wéi huǒ 离为火	huǒ léi shí hé 火雷噬嗑	shān léi yí 山雷颐	shān fēng gǔ 山风蛊
	huǒ shān lǚ 火山旅	huǒ fēng dǐng 火风鼎	huǒ shuǐ wèi jì 火水未济
	shān shuǐ méng 山水蒙	fēng shuǐ huàn 风水涣	tiān shuǐ sòng 天水讼
kūn wéi dì 坤为地	tiān huǒ tóng rén 天火同人		
dì léi fù 地雷复	dì zé lín 地泽临		dì tiān tài 地天泰

léi tiān dà zhuàng	zé tiān guài
雷天大壮	泽天夬
shuǐ tiān xū	shuǐ dì bì
水天需	水地比
duì wéi zé	zé shuǐ kùn
兑为泽	泽水困
shuǐ shān jiān	zé dì cuì
水山蹇	泽地萃
léi shān xiǎo guò	zé shān xián
雷山小过	泽山咸
léi zé guī mèi	dì shān qiān
雷泽归妹	地山谦

(三)上下经卦名次序歌

qián kūn zhūn méng xū sòng shī	bì xiǎo xù xī lǚ tài pǐ
乾坤屯蒙需讼师	比小畜兮履泰否
tóng rén dà yǒu qiān yù suí	gǔ lín guān xī shù hé bì
同人太有谦豫随	蛊临观兮噬嗑贵
bō fù wú wàng dà xù yí	dà guò kǎn lí sān shí bēi
剥复无妄大畜颐	大过坎离三十备
xián héng dùn xī jí dà zhuàng	jìn yǔ míng yí jiā rén kuī
咸恒遯兮及大壮	晋与明夷家人睽
jiǎn xiè sǔn yì guài gòu cuì	shèng kùn jǐng gé dǐng zhèn jì
蹇解损益夬姤萃	升困井革鼎震继
gèn jiàn guī mèi fēng lǚ xùn	duì huàn jié xī zhōng fú zhì
艮渐归妹丰旅巽	兑涣节兮中孚至
xiǎo guò jì jí jiàn wéi jì	shì wéi xià jīng sān shí sì
小过既济兼未济	是为下经三十四